

Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Diversity of Enforcement Titles in Cross-border Debt Collection in the EU*, Portorož, 10–11.9.2020 r.

dr Maria Kaczorowska¹

Wyznaczone przez normy traktatowe zadania UE w zakresie współpracy sądowej, związane z kształtowaniem europejskiej przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, obejmują m.in. ułatwianie dostępu do wymiaru sprawiedliwości, w szczególności przez zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych². Podstawowym unijnym aktem prawnym służącym urzeczywistnieniu idei swobodnego przepływu orzeczeń jest rozporządzenie Nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Bruksela I bis)³, stosowane od 10.1.2015 r.⁴. Wśród najistotniejszych zmian wprowadzonych na mocy rozporządzenia Bruksela I bis należy wymienić zniesienie wymogu *exequatur* i usankcjonowanie automatycznej wykonalności orzeczeń. W obecnym stanie prawnym orzeczenia sądowe wydane w państwie członkowskim pochodzenia podlegają wykonaniu we wszystkich państwach członkowskich UE, w których zostanie złożony wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, bez konieczności stwierdzania wykonalności. Niemniej jednak, pomimo uregulowania na poziomie unijnym uproszczonej procedury wykonania orzeczeń, w praktyce transgraniczna egzekucja jest utrudniona, co wynika z braku wzajemnego zaufania między organami poszczególnych państw członkowskich, a także ze znacznego zróżnicowania krajowych tytułów egzekucyjnych.

Wskazane problemy uzasadniają potrzebę podejmowania pogłębionych badań prawnoporównawczych nad obowiązującymi w państwach europejskich regulacjami dotyczącymi postępowania egzekucyjnego. Przejawem tak ukierunkowanej aktywności naukowej jest międzynarodowy projekt badawczy „Różnorodność tytułów egzekucyjnych w transgranicznym dochodzeniu wierzytelności w UE” (*Diversity of Enforcement Titles in Cross-border Debt Collection in the EU* – EU-En4s), finansowany w ramach programu „Wymiar sprawiedliwości” (*Justice Programme*, JUST-AG-2018/JUST-JCOO-AG-2018)⁵. Prace badawcze w projekcie zostały zainicjowane 1.6.2019 r. i będą prowadzone do 31.12.2021 r. Konsorcjum realizujące projekt tworzą uniwersytety i inne instytucje z państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym z Austrii, Chorwacji, Cypru, Czech, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Niemiec, Polski, Portugalii, Słowenii i Szwecji oraz z Albanii, mającej status państwa kandydującego do UE. Funkcję koordynatora projektu pełni

prof. dr Vesna Rijavec (Wydział Prawa Uniwersytetu w Mariborze). Polskim partnerem jest Uniwersytet Wrocławski, reprezentowany przez zespół pod kierunkiem prof. dra hab. Jacka Gołaczyńskiego (Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego).

Projekt EU-En4s ma na celu dokonanie kompleksowej analizy różnic i podobieństw między orzeczeniami sądowymi, ugodami sądowymi oraz dokumentami urzędowymi (ze szczególnym uwzględnieniem aktów notarialnych) stanowiącymi tytuły egzekucyjne w poszczególnych państwach europejskich, jak również wypracowanie rozwiązań służących rozstrzygnięciu kwestii spornych, co ostatecznie doprowadzić ma do zwiększenia wzajemnego zaufania krajowych organów egzekucyjnych. Uczestnicy projektu realizują m.in. następujące zadania: przeprowadzenie dogmatycznych i empirycznych badań porównawczych dotyczących tytułów egzekucyjnych w wymiarze transgranicznym; wyjaśnienie niejednoznacznych pojęć takich jak spór o roszczenie, wzajemna sprzeczność orzeczeń i sprawy wzajemnie powiązane; opracowanie podręcznika dla organów egzekucyjnych prezentującego przykładowe krajowe tytuły egzekucyjne i regulacje z zakresu postępowania egzekucyjnego; udoskonalenie zaświadczenia potwierdzającego wykonalność orzeczenia w państwie członkowskim pochodzenia; analiza argumentów za zniesieniem zastrzeżenia zgodności z porządkiem publicznym; sformułowanie propozycji rozwiązań zmierzających do wyeliminowania lub przynajmniej ograniczenia przeszkód terminologicznych na potrzeby egzekucji transgranicznej. Ponadto w ramach praktycznej części projektu przewidziane jest stworzenie prototypowego narzędzia informacyjnego pod nazwą *Enforcement Title Oracle*, przeznaczonego dla praktyków, które umożliwi szybkie uzyskanie informacji

¹ Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej, Wydział Prawa Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

² Zob. art. 67 ust. 4 i art. 81 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C Nr 202, s. 47–199).

³ Dz.Urz. UE L Nr 351, s. 1–32.

⁴ Rozporządzenie Bruksela I bis zastąpiło wcześniejsze rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z 22.12.2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Bruksela I), Dz.Urz. WE L Nr 12, s. 1–23.

⁵ Zob. <https://www.pf.um.si/en/acj/projects/pr09-eu-en4s/> (dostęp z 10.11.2020 r.); https://pf.um.si/site/assets/files/4981/zgibanka_pol.pdf (dostęp z 10.11.2020 r.); https://www.pf.um.si/site/assets/files/5339/e-zgibanka_pol.pdf (dostęp z 10.11.2020 r.).

na temat zagranicznych tytułów egzekucyjnych. Istotny element planowanych prac badawczych stanowi również ocena perspektyw automatyzacji transgranicznych postępowań egzekucyjnych – na podstawie doświadczeń niektórych krajów w zastosowaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych w tej dziedzinie. Na obecnym etapie efektem działań podjętych przez partnerów są opracowane raporty krajowe zawierające szczegółowe informacje na temat rozwiązań prawnych z zakresu postępowania cywilnego stosowanych w krajach europejskich. Materiał ten zostanie wykorzystany na potrzeby badań porównawczych.

Okazją do podsumowania wyników dotychczasowych badań prowadzonych w partnerskich ośrodkach akademickich była Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Diversity of Enforcement Titles in Cross-border Debt Collection in the EU*, zorganizowana w dniach 10–11.9.2020 r. w Portorożu (Słowenia), ze zdalnym udziałem części referentów – z uwagi na stan zagrożenia epidemicznego. Obrady pierwszego dnia konferencji podzielono na panele tematyczne poświęcone różnorodnym aspektom wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń w UE, obejmującym: zakres skutków orzeczeń, powagę rzeczy osądzonej, strukturę orzeczeń, szczególne cechy orzeczeń w wybranych porządkach prawnych, wykonalność i wykonanie orzeczeń, ugody sądowe i dokumenty urzędowe oraz dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

W wystąpieniach poruszających szeroko rozumianą problematykę skutków orzeczeń analizie poddano m.in. koncepcję orzeczenia w świetle rozporządzenia Bruksela I bis, tożsamość roszczeń i przedmiotu sprawy, a także podmiotowe granice orzeczeń. Referaty zaprezentowali: prof. dr Jerca Kramberger Škerl (Uniwersytet w Lublaniu); prof. dr V. Rijavec i prof. dr Christian Wolf (Uniwersytet Leibniza w Hanowerze); prof. dr Ivana Kunda (Uniwersytet w Rijeci); doc. JUDr. Jiří Valdhans, Ph.D. (Uniwersytet Masaryka) oraz prof. dr Aleš Galič (Uniwersytet w Lublaniu).

Zagadnienia odnoszące się do powagi rzeczy osądzonej w ujęciu prawnoporównawczym, z uwzględnieniem przykładów rozwiązań funkcjonujących w porządkach prawnych Cypru i Zjednoczonego Królestwa (należących do tradycji *common law*), w prawie amerykańskim i w prawie UE, były przedmiotem referatów, które przygotowali: dr Despina Christophi i dr Demetra Loizou (Uniwersytet w Central Lancashire); Thomas Heller, B.A., J.D. (Uniwersytet w Mariborze); prof. dr Tomaž Keresteš (Uniwersytet w Mariborze) i prof. José Caramelo Gomes (Universidade Portucalense) oraz Denis Baghrizabehi (Uniwersytet w Mariborze).

Program panelu, którego tematem przewodnim była struktura orzeczeń, obejmował wystąpienia przedstawiające charakterystykę skandynawskich i litewskich tytułów egzekucyjnych, a także problem wyroków zaocznych w wymiarze transgranicznym. Do grona referentów należeli: prof. Eric Bylander i prof. Marie Linton (Uniwersytet w Uppsali);

Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, dr Darius Bolzanas i prof. dr Vigintas Višinskis (Uniwersytet Michała Römery) oraz Jesus Bores-Lazo (Boleo Global).

Porównaniu orzeczeń holenderskich i belgijskich poświęcony był referat wygłoszony przez prof. Martę Pertegas (Uniwersytet w Maastricht) i dra Bartosza Sujeckiego (Nexa Velo Advocaten). Specyfikę orzeczeń francuskich omówiła Dalia Višinskytė (Uniwersytet Michała Römery). Ponadto z referatem na temat albańskiego systemu wykonywania orzeczeń wystąpiła prof. assoc. dr Flutura Kola (Uniwersytet w Tiranie).

Problematyka dotycząca wykonalności i wykonania orzeczeń, w tym m.in. kwestii roszczeń dodatkowych i środków tymczasowych, została rozwinięta przez: univ.-prof. mag. dr Bettinę Nunner-Krautgasser (Uniwersytet w Grazu); dr Wendy Kennett (Uniwersytet w Cardiff); prof. dr Tjaše Ivanc (Uniwersytet w Mariborze) i doc. dr Nežę Pogorelnik Vogrinc (Uniwersytet w Lublaniu).

W otwierającym kolejny panel referacie przygotowanym przez przedstawicieli Uniwersytetu Wrocławskiego – prof. dra hab. J. Gołaczyńskiego, Marię Dymitruk, dra Piotra Rodziewicza i dr Marię Kaczorowską – omówiono różnice między dokumentami urzędowymi i orzeczeniami sądowymi w kontekście ich uznawania oraz wykonywania na gruncie rozporządzenia Bruksela I bis. Eksponując praktyczny wymiar autonomicznej definicji dokumentu urzędowego przyjętej w rozporządzeniu, referenci podjęli rozważania nad specyfiką wskazanych rodzajów tytułów egzekucyjnych na tle prawa polskiego (z uwzględnieniem aktów notarialnych i bankowych tytułów egzekucyjnych) oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Wykonywaniu aktów notarialnych poświęcone zostały referaty Sonji Kralj i Bojana Podgorška (Słoweńska Izba Notarialna), z kolei asoz. prof. mmmag. dr Philipp Anzenberger (Uniwersytet w Grazu) przeanalizował zagadnienie transgranicznego wykonywania ugód sądowych.

Problem dostępu do wymiaru sprawiedliwości w dobie epidemii COVID-19 w świetle zasad prawa UE przedstawiła prof. Stephanie Laulhé Shaelou (Uniwersytet w Central Lancashire). Obrady zamknęło wystąpienie R. Jokubauska, M. Kirkutisa, dra D. Bolzanasa i prof. dra V. Višinskisa dotyczące zastosowania art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w postępowaniu egzekucyjnym⁶.

Drugi dzień konferencji przeznaczono na dyskusję członków konsorcjum projektowego na temat aktualnie realizowanych i przyszłych działań, w tym przygotowania wspólnego raportu podsumowującego prowadzone badania prawnoporównawcze oraz organizacji kolejnej konferencji międzynarodowej. Zgodnie z planami projekt zwieńczy publikacja końcowego raportu eksperckiego oraz praktycznego podręcznika.

⁶ Prezentacje konferencyjne zostały udostępnione na stronie internetowej: <https://pf.um.si/en/acj/projects/pr09-eu-en4s/results/first-conference/video/> (dostęp z 10.11.2020 r.). Ponadto poszerzone wersje referatów zostaną opublikowane w czasopiśmie Lexonomica.